

Mezinárodní kongres k 60. výročí Základního zákona SRN

Jan Filip*

Ve dnech 25. až 26. května 2009 se konal v Evropském sále Zastoupení Země Nordrhein-Westfalen v Berlíně velký mezinárodní kongres pod názvem „Základní zákon pro SRN v evropském ústavním sdružení“ (Das Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland im europäischen Verfassungsverbund). Mezinárodní kongres byl organizován Fritz Thyssen Stiftung für Wissenschaftsförderung, která vedením pověřila jednoho z nejvýznamnějších evropských konstitucionalistů prof. Klause Stern z Univerzity v Kolíně nad Rýnem, který se v této roli osvědčil již v roce 1989 a 1999. Téma kongresu bylo zvoleno s ohledem na 60. výročí přijetí Základního zákona SRN a aktuální otázky vývoje Evropské unie v souvislosti s hodnocením ústavnosti Lisabonské smlouvy, stejně jako vlivu Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva na rozvoj demokracie, lidských práv a právního státu. O zásadním významu kongresu svědčí jména a témata vystoupení hlavních referentů. Kongres zahájilo vystoupení prof. Sterna, který zhodnotil vývoj Základního zákona od roku 1949 a jeho význam pro současný vývoj konstitucionalismu v demokratické Evropě nejen z hlediska Evropské unie, nýbrž i Rady Evropy. Pozornost věnoval i otázce změn, vědecké kritiky, pokusům o revizi a otázce znovusjednocení v roce 1990 a jeho ústavním problémům. Na jeho vystoupení navázal skvělý a kritický referát prezidenta Spolkového sněmu prof. N. Lammerta, který podrobil analýze rovněž značný počet (již 53) změn Základního zákona. Značnou pozornost věnoval kritickému rozboru „evropského“ čl. 23 Základního zákona (SRN jako motor evropské integrace), totožnosti Lisabonské smlouvy a bývalé Ústavy pro EU, demokratickému deficitu EU, vztahu ústavy a politiky (co může legitimní většina změnit a kde už naráží na hranice). Z rakouského pohledu tuto problematiku předestřel dlouholetý prezident Spolkové rady Rakouska prof. H. Schambeck (vývoj rakouské ústavnosti, význam normativní teorie a působení H. Kelsena v Německu, potíže EU v současnosti. Naopak vystoupení předsedy

Evropského soudního dvora V. Skourise vyznělo vůči praxi evropských institucí daleko příznivěji (otázka ústavního patriotismu, národní identity, loajality, principu proporcionality v judikatuře ESD, vztah s jinými ústavními soudy). Přínosu německé vědy ústavního práva v oblasti budování právního konceptu lidských práv a srovnání judikatury v SRN a Evropského soudu pro lidská práva bylo věnováno vystoupení prof. Starcka (Göttingen), který se též kriticky vyslovil k úpravě volebního práva do Evropského parlamentu a čl. 23 Základního zákona. Naopak předseda španělského Ústavního soudu prof. P. Cruz-Villalón rozebral zásadní vliv německé teorie na rozvoj španělské ústavnosti a ústavněprávní judikatury jako „Verfassungspartnerschaft (legitimita, klauzule věčnosti, ústavní patriotismus, lidská důstojnost, bojovná demokracie, ústavní stížnost). Ve velmi složité situaci se ocitl prezident Spolkového ústavního soudu prof. H.-J. Papier, neboť tento soud má v blízké době rozhodnout otázku ústavnosti Lisabonské smlouvy pro SRN. Proto se věnoval obecnějším, avšak stejně citlivým otázkám vztahu Spolkového ústavního soudu k Evropskému soudu pro lidská práva, ESD a některým rozdílným právním názorům (Caroline von Hannover, Tanja Kralj atd.). Problému primárního práva EU (od Vand Gend en Loos) a rozvoji evropské ústavnosti („Verfassungsverbund ohne Verfassung“) se věnoval prof. J. Ziller (Padovia). Soudce polského Ústavního tribunálu prof. M. Wyrzykowski v instruktivním a příklady nabytém referátu výstižně nazvaném „Od ústavní recepce k dialogu“ nastínil význam Základního zákona pro vývoj střední Evropy po roce 1989. Analýzu vazeb judikatury dvou klíčových soudních institucí - Evropského soudu pro lidská práva a Spolkového ústavního soudu představil německý soudce ESLP prof. G. Ress. Na jednotlivé referáty navazovala diskuse zhruba 90 pečlivě vybraných účastníků z Itálie, Francie, Řecka, Maďarska, Španělska, Švýcarska a přirozeně především Německa (Badura, von Arnim, Classen, Merten, Ipsen, Grimm, Kotzur, Degenhart, Schulze, Weber, Wahl, Jestaedt, Horn, Püttner, Ossenbühl, Siekmann, Kempen a další). České diskusní vystoupení (J. Filip) bylo věnováno zvláštnostem německých ústavních vlivů na ústavní vývoj v ČR.

* Prof. JUDr. Jan Filip, CSc., katedra ústavního práva a politiky PrF MU